

Spoločné kráčanie v reholi

I. Úvod: Sme jedno telo

Rehoľné spoločenstvá tvoria sestry (bratia) rôzneho pôvodu, veku, skúseností i povolání. Niektoré majú za sebou roky služby, iné nesú mladický zápal a množstvo otázok. Hoci bývajú vnímané zvonka skôr ako jednotlivkyne alebo len inštitucionálne ako „rehoľa“, v skutočnosti sú jedným Božím ľuďom a jedným spoločenstvom. Aj ich komunita vydáva istým spôsobom svedectvo tým, ako žije a funguje.

V súčasnom období, poznačenom dôrazom na synodalitu v živote celej Cirkvi, sa otvára priestor premýšľať nad tým, ako môže synodálny štýl pomôcť rehoľnej komunite žiť svoje poslanie ešte vernejšie a tvorivejšie. Synodalita nie je len technikou stretnutí či novým slovom v cirkevnom jazyku; ide predovšetkým o učenie sa vytvárať priestor na skutočné a hlboké počúvanie – Boha, sestier a znamení čias.

II. Nový pohľad na autoritu: úloha chápacej predstavenej

Otvorenie takéhoto priestoru si vyžaduje zmenu mentality, ktorá sa prirodzene začína „od hlavy“. Úspech synodálneho rozhovoru do veľkej miery závisí od postoja predstavenej. Augustínov výrok „pre vás som biskup, s vami som kresťan“ môže byť inšpiratívnym kľúčom aj pre rehoľné prostredie: predstavená je pre komunitu služobnicou autority, ale zároveň s ňou kráča ako sestra.

V synodálnom procese je dôležité, aby predstavená vnímala samu seba ako integrálnu súčasť komunity a vedome dávala na druhé miesto očakávanie, že jednota komunity sa rovná automatickému súhlasu s jej názorom. Autorita v synodálnej perspektíve nemá presadzovať vlastný, vopred daný pohľad a požadovať poslušnosť ako dôkaz lojality. Jej poslaním je skôr vytvoriť bezpečné prostredie, v ktorom sa žiadna sestra – ani tá najmladšia či najtichšia – neobáva prehovoriť.

Svätý Benedikt vo svojej Regule formuluje vetu, ktorá mala a stále má revolučný charakter: „Pán často zjavuje to, čo je lepšie, mladšiemu.“ Tento výrok pripomína, že ani staršie či skúsené sestry nemajú „patent na pravdu“ len pre svoje postavenie alebo dĺžku rehoľného života. V Cirkvi nejde predovšetkým o prirodzenú skúsenosť sveta, ale o vnímavosť voči vanutiu Ducha, ktorý „veje, kam chce“.

Mnohé rehoľníčky boli formované v prostredí, kde sa vyjadrenie iného názoru spontánne spájalo s predstavou pýchy alebo nedostatku podriadenosti. V synodálnej perspektíve je potrebná zmena: vysloviť svoj názor neprotirečí poslušnosti a chápacej predstavená takúto otvorenosť nemá vnímať ako hrozbu. Mlčanie zo strachu alebo falošnej skromnosti ochudobňuje spoločenstvo o časť pravdy, ktorú Boh zveril konkrétnej sestre. Duch Svätý môže prehovárať cez každú z nich.

Synodálny proces možno stručne charakterizovať dvojicou postojov: odvaha hovoriť a pokora počúvať.

III. Nástroj pomoci: služba sprievodkyne (facilitátora)

Keďže predstavená je aktívnou súčasťou komunity a jej hlas prirodzene nesie veľkú váhu, proces spoločného rozlišovania potrebuje aj nestrannú osobu, ktorá bude dohliadať na priebeh synodálneho rozhovoru v jednotlivých skupinách. V pracovných textoch synody sa táto úloha označuje pojmom „facilitátor“. V rehoľnom prostredí možno tento pojem vhodne preložiť ako „sprievodkyňa“.

Sprievodkyňa nesmeruje pozornosť na seba a neusiluje sa stať stredobodom diskusie. Je skôr tichým, no bdelym sprievodcom procesu. Snaží sa pomôcť spoločenstvu, aby sa čo najviac uplatnili dary a kompetencie ostatných sestier. Jej cieľom je, aby sa každá sestra cítila vypočutá a docenená.

Súčasťou tejto služby je láskavý, ale pevný dohľad nad tým, aby „hlučnejšie“ sestry neprevalcovali tie tichšie. Sprievodkyňa povzbudzuje tie, ktoré málo hovoria, aby si uvedomili, že ich hlas má rovnakú váhu. Zároveň nenásilne usmerňuje tie, ktoré majú sklon dominovať rozhovoru, aby uvoľnili priestor druhým. Takto chráni samotnú povahu synodálneho procesu.

IV. Metóda: rozlišovanie v Duchu

Pri spoločnom rozlišovaní sa prirodzene objavuje otázka, ako môže jednotlivá sestra hovoriť „za spoločenstvo“, keď vníma iba vlastnú skúsenosť. Synodálna metóda rozlišovania v Duchu ponúka cestu, ako sa postupne prechádza od roviny „ja“ k rovine „my“. Deje sa to v troch krokoch.

1. Prvé kolo – „ja“

Každá sestra hovorí sama za seba, vychádzajúc z vlastnej skúsenosti a modlitby. Ostatné ju neprerušujú a nevstupujú do diskusie. Ide o vytvorenie bezpečného priestoru pre osobné zdieľanie.

2. Druhé kolo – „ty“

V tejto fáze nejde o kritickú reakciu alebo polemiku. Sestry sa sústreďujú na to, čo v nich rezonovalo z toho, čo povedali iné. Pýtajú sa, čo ich oslovilo na slovách spolusestry, čo v nich vyvolalo vnútornú odozvu, čo vnímajú ako Božie dotyky cez slová druhých.

3. Tretie kolo – spoločné „my“

Až v treťom kole sa kladie otázka: „Kam nás vedie Duch Svätý spolu?“ Nehľadá sa mechanický kompromis medzi individuálnymi pohľadmi, ale spoločný smer, v ktorom komunita zakúša vnútorný pokoj a jemnú jednotu.

Pri hľadaní spoločného „my“ nie je potrebné dosiahnuť úplnú zhodu v každom detaile. Ide skôr o rozlišovanie, kde sa objavuje súhlas v podstatnom a kde sa rodí pokoj. V tomto procese sa sestry učia počúvať nie preto, aby okamžite odpovedali, ale aby hlbšie porozumeli. Ticho kláštorov môže byť školou takéhoto počúvania, ktoré je zároveň prvým stupňom lásky. Ak niekto nepočúva sestru, ktorú vidí, ťažko môže naozaj počúvať Boha, ktorého nevidí.

Rozlišovanie v Duchu nie je súčtom individuálnych požiadaviek („ja chcem toto, ona tamto“). Ide o hľadanie toho, čo spája a čo vyjadruje spoločné dobro. Sprievodkyňa pomáha prejsť od „ja“ k „my“ tým, že pomenúva motívy, ktoré sa opakovane objavili v zdieľaniach, a pozyva komunitu uvedomiť si ich ako spoločné volanie Ducha.

V. Záver: škola sesterstva a trpezlivosti

Synodálny spôsob spoločného kráčania nevyhnutne naráža na ľudské hranice a zvyky. Nie všetky sestry sa do tejto formy zapoja s rovnakou spontánnosťou a radosťou. Pre niektoré môže byť nový, nezvyklý, môže sa javiť ako ťažkopádny alebo „psychologizujúci“. Práve preto je potrebná trpezlivosť. Synodálny proces nie je psychologickým trikom na vytvorenie „dobrého pocitu“, ale duchovnou disciplínou.

Je užitočné rozlišovať medzi procesom a cieľom. Proces môže byť únavný, pomalý a zdánlivo neefektívny, ale cieľom je vnútorná obnova komunitného života. Ide o pomenovanie prítomnosti a prípravu na spoločnú budúcnosť, v ktorej bude komunita citlivejšia na Božie vedenie a otvorenejšia vzájomnému počúvaniu.

Sprievodkyňa (facilitátorka) tak neorganizuje len „ďalšie stretnutie“, ale vytvára priestor, ktorý možno nazvať školou sesterstva. Je to miesto, kde sa sestry učia niest' bremená jedna druhej už tým, že sa navzájom počúvajú, berú vážne a hľadajú spoločnú cestu.

Synodálny štýl predpokladá odvahu otvárať sa pôsobeniu Ducha Svätého, ale aj disciplínu vzájomného načúvania. Hoci sa môže zdať, že takýto spôsob je náročný alebo idealistický, v skutočnosti ide o návrat k evanjeliovým koreňom. Ak spoločenstvo uverí v silu skutočného počúvania a rozlišovania v Duchu, spoločné kráčanie rehole môže nadobudnúť novú hĺbku a priniesť ovocie, ktoré dozrieva v čase.

Zostavili: Pavol Hrabovecký, Mária Spišiaková